

מכתבים למערכת

מה בין אזור התעשייה ברמת חובב להפקת אנרגיה מפצלי שמן בחבל עדולם

הפעילות באזור התעשייה רמת חובב נולדה כתוצאה משגיאות סביבתיות קשות. בשנים האחרונות החלו להכיר בשגיאות האלה, וכפועל יוצא מכך החל מאמץ רב שמטרתו לשקם את שנפגע. לאחרונה מקודם פרויקט של הפקת אנרגיה בתת-הקרקע מפצלי שמן בחבל עדולם, וכתב עת זה עסק בו בהרחבה^[1]. אמנם מדובר בפעילויות שונות ובאזורים שונים, אך אני סבורה כי הניסיון מחייב זהירות.

בסוף שנות ה־70 ובתחילת שנות ה־80 הועברו פסולת רעילה ותעשייה כימית מזהמת לאתר ברמת חובב, מאחר שהיה מרוחק מיישובים, וכן בשל ההנחה המוטעית כי האזור מצוי על שכבת קירטון עבה ואטומה. הפסולת הוטמנה במאגרי חביות ללא שכבת איטום. שפכי התעשיות המזהמות, שהטיפול בחלקם היה לקוי עד לא מזמן, הועברו בצינוורות חרס למתקני טיפול מרכזיים. מערכת ההובלה נסדקה עם השנים, ומערך הטיפול המרכזי התגלה כטעות. בשכבת הקירטון היו סדקים שהובילו מזהמים מאזור התעשייה אל עומק הקרקע למרחק של עשרות ואף מאות מטרים, במודל הולכה של "זרימה מועדפת". הסדקים אף התרחבו עקב המגע עם החומרים הכימיים מהמפעלים (כמו חומצות וחומרים אורגניים). רמת זיהום גבוהה מאוד נמצאה במיפוי הזיהום בתת-הקרקע של אזור התעשייה ובנחלים מסביב לו. בשנים האחרונות החלו מאמצים לניקוי האזור וכן החלו המפעלים לטפל בשפכים בחצר המפעל. ובכל זאת יאריך תהליך ניקוי תת-הקרקע עשרות ואף מאות שנים. המזל הגדול הוא שמתחת לרמת חובב לא מצויה אקווא של מים שפירים.

שכבת פצלי השמן בחבל עדולם, שבימים אלו נבדק פוטנציאל הפקת אנרגיה ממנה, מצויה מעל מאגר מי תהום המשמשים אף לשתייה. חימום שכבת פצלי השמן עלול להביא לניקוז ולהובלה של מזהמים לשכבת מי התהום שמתחתיה. לא ניתן לחזות בוודאות את מידת הובלת המזהמים (נוזלים וגזים) אל אקוות מי השתייה. הניסיון מרמת חובב מלמד אותנו שהיכולת שלנו לחזות תהליכים הידרוגאולוגיים היא מוגבלת. על טעות של 20 שנות פעילות לא מוסדרת ברמת חובב כולנו משלמים. המפעלים

נאלצים לשלם מרווחיהם את עלות השיקום, ואנחנו כחברה נשלם מחיר סביבתי כבד עוד במשך שנים רבות. השאלה המתבקשת היא מי יטפל בשיקום תת-הקרקע במקרה של כישלון או במקרה של זיהום מי התהום בחבל עדולם? אל לנו לקחת סיכונים נוספים ולזהם את מעט המים הראויים שיש ברשותנו.

בעיה נוספת היא הגזים בעלי האופי האורגני הנוצרים בתהליך חימום הפצלים (מימן, פחמן דו-חמצני ומימן גפיריטי). ספק אם ניתן יהיה לאסוף באופן מוחלט את כולם, ונוסף על כך חלקם עלולים להתלקח ולהתפוצץ. המימן הגפיריטי מדאיג גם מסיבה נוספת - ריחו מזכיר ביצים סרוחות והוא אינו מתאים לאזור תיירות או מגורים. ריחות וגזים לוקחים אותי חזרה לרמת חובב - אחד המפגעים שם הן בככות שפכים בשטח כולל של 1,500 דונם, המצויות בשטח התעשייתי. מבככות אלו נפלטות לאוויר כמויות גדולות של גזים רעילים, ביניהם מימן גפיריטי. בשנת 2002 הגיע ריחו העז עד לרדיוס של 40 ק"מ מסביב לאתר.

עקרון הזהירות המונעת לא משאיר מקום לספק. צריך להוריד מידית מסדר היום את המיזם להפקת אנרגיה מפצלי השמן.

ד"ר רעיה וולקן,

רכזת ועדת איכות הסביבה במועצה האזורית רמת הנגב לשעבר

מקורות

[1] שולחן הדיונים - רב־שיח בנושא הפקת אנרגיה מפצלי שמן בחבל עדולם. 2010 אקולוגיה וסביבה 1(2): 65-75.

"שומר הנגב" -

פסל שהוקם מול הכניסה לאזור התעשייה רמת חובב על־ידי הפסל אמיליו מוגילנר כמחאה על הזיהום הסביבתי | צילום: רעיה וולקן